Ξάνθη.

«Μακεδονία» Θ/νίκης

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25 Σεπτεμβρίου 1925

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗΝ ΘΡΑΚΗΝ

Η ΦΥΛΕΤΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΥΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΝ ΑΝΕΦΥΟΝΤΟ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΙ

Περίθαλψις τῶν ἀλλοφύλων.—Ἐλευθερία σκέψεως καὶ κινήσεως.—Ἡ τακτικὴ τῶν ἀρχόντων. — Ἐξέλιπεν ὁ φόβος.—Μία τουρκικὴ ὁμολογία.—Αὐτόματος ἐξελληνισμός.

ΤΟ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΥΠΟ Κ. ΣΝΩΚ

Ζ΄.

Ἐκδηλωτικὴν εἰκόνα τῆς εὐρύτητος τοῦ διοικητικοῦ της πνεύματος καὶ τοῦ φιλελευθέρου προγράμματος ἐν τῇ διαχειρίσει ὅλων τῶν ζητημάτων ἔδωσεν ἡ Ἑλλὰς ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Θράκης διὰ τῆς κηρύξεως τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, ἀνεξαρτήτως φυλῶν, θρησκειῶν, προσώπων καὶ ἐθνικοτήτων. Τὸ τουρκικὸν στοιχεῖον ἰδίως εἶδεν ὑποστηρίξεις καὶ εὐνοϊκὰς διαθέσεις αἱ ὁποῖαι πλειστάκις ἔλαβον διαστάσεις σκανδαλώδεις κινήσασαι τὸν χόλον καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου. Τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς ἐκκλησίας μετατραπέντα τεμένη ἀπεδόθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, γενναῖαι δὲ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἐπιχορηγήσεις πρὸς ἐπισκευὴν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀνέγερσιν νέων ἐκεῖ ὅπου ἐκ τῆς καταστροφῆς ἠλαττώθη ὁ ἀριθμός των. Ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, εἰς τοὺς πανηγυρισμοὺς τῶν ἑορτῶν των ὑπῆρξε παροιμιώδης. Ποῖος Τοῦρκος θὰ ἠμποροῦσε νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς κυριαρχίας ἀκόμη τῆς τουρκικῆς οἱ πανηγυρισμοὶ τῶν ἑορτῶν των ἐγίνοντο πάντοτε μεμετρημένοι καὶ ὑπὸ τὰς περιοριστικὰς περισφίγξεις ἑνὸς πολιτεύματος τὸ ὁποῖον ἐν τῇ προσπαθείᾳ νὰ διατηρῇ τὴν τυραννικὴν κυριαρχίαν ἐπεζήτει νὰ ἀποκλείῃ κάθε ὑπερβολὴν εἰς τὰς λαϊκὰς ἐκδηλώσεις καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ χαλιναγωγῇ τοὺς ἐνθουσιασμούς, διὰ μόνον τὸν σκοπόν του νὰ μὴ ἀποτελέσουν αὐτοὶ συνήθειαν, κεκτημένον δικαίωμα, σημειώσουν ἐν τῇ ἐξελίξει ἐκτροπὴν ἐκ τῆς τροχιᾶς καὶ λάβουν κάποτε ἄλλας κατευθύνσεις ζωηρὰς καὶ ἐπικινδύνους. Καὶ ὅταν τοῦτο ὁμολογήσῃ, πῶς θὰ ἠμποροῦσε ἐν ἀντιπαραθέσει νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν καθεστὼς ἔλαβε τὴν εὐάρεστον συναίσθησιν τῆς ἀναπτύξεως ἑνὸς δικαιώματος ἐνστίκτου εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνέπνευσε μὲ ἀπληστίαν τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ ζείδωρον καὶ δροσερόν, τὸ ὁποῖον τόσον ἀφθόνως τῷ παρέσχεν ἡ ἑλληνικὴ ἀτμόσφαιρα.

*
* *

Τοῦρκοι, *Βούλγαροι*, Ἰσραηλῖται, τὰ ξένα στοιχεῖα τὰ ποικίλλοντα τὴν ἑλληνικότητα τῆς Θράκης εἶνε ὅλοι Ἕλληνες ὑπήκοοι ἀπολαύοντες τῶν προνομίων τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὸ τοιοῦτον εἶνε ἔκδηλον κατὰ μυρίους τρόπους, διὰ τῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐργασιῶν των, διὰ τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς των εὐδοκιμήσεως εἰς ὅλα τὰ στάδια, διὰ συμμετοχῆς των εἰς τὰ δημοτικὰ καὶ κοινοτικὰ συμβούλια, διὰ τῆς ἐλευθέρας καὶ ἀνεμποδίστου κινήσεώς των καθ' ὅλας τὰς κατευθύνσεις, διὰ ἀνεξιθρησκείας καὶ ἀνεξιφυλίας καὶ διὰ τῆς χρήσεως ἴσων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθέρας ἐκφράσεως γνώμης ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὸν τόπον. Τὰ διοικητικὰ γραφεῖα, τόπος τρομοκρατίας ἄλλοτε δι' ὅλους, εἶνε σήμερον διὰ τοὺς ἀλλοφύλους πρὸ παντὸς πραγματικὰ ἄσυλα καταφυγῆς ὅπου ἡ εἴσοδός των γίνεται μετὰ τοῦ θάρρους καὶ τῆς εὐτολμίας, τὰ ὁποῖα προσδίδει ἡ πεποίθησις περὶ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δικαίου. Δὲν τρέμουν παρουσιαζόμενοι ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων, ἀλλὰ ὁμιλοῦν ἐλευθέρως, ἐκθέτουν τὴν ὑπόθεσίν των, συζητοῦν ἐπ' αὐτῆς καὶ τρέπονται κατόπιν πρὸς τὰ ἄλλα γραφεῖα πρὸς τερματισμὸν αὐτῆς. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οἱ ἀποσταλέντες ἀπ' ἀρχῆς Ἕλληνες ὑπάλληλοι εἰς Θράκην καὶ διατηρηθέντες καθ' ὅλας τὰς μεταπτωτικὰς περιόδους τῆς δυστήνου χώρας, ἀπετέλουν τὸ ἀπάνθισμα μιᾶς αὐστηρᾶς ἐπιλογῆς. Ἄνθρωποι ἐξιδιασμένης προσωπικότητος, ἀνωτάτης μορφώσεως καὶ ἀκεραιότητος χαρακτῆρος, δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ διὰ τῶν πολυτίμων προσόντων των νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις τῶν θεμελίων ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἀνυψοῦτο τὸ οἰκοδόμημα τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Ἑλλάδος ἐν Θράκῃ. Καὶ τοιούτους ἀντικρύζουσαι ὑπαλλήλους αἱ ξέναι φυλαί, ἰδίως οἱ Τοῦρκοι, ἤρχισαν λαμβάνοντες συναίσθησιν τοῦ ἐλευθέρου περιβάλλοντος, ἤρχισαν ἐννοοῦντες ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ δεσμά των λυόμενα, χαλαρουμένην τὴν δουλικότητά των καὶ τὰς κινήσεις των ἐλευθέρας καὶ εὐτόλμους. Ὁ στενώτερος ἐξ ἄλλου συγχρωτισμός των μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἡ σύναψις σχέσεων εἰς τὰς ὁποίας οὐδεμίαν θέσιν εἶχεν ὁ φόβος ἢ τὸ συμφέρον ἢ ἡ κολακεία, τὰ ἀπαίσια αὐτὰ ἐλατήρια τὰ ὑποδουλοῦντα τὰς ψυχάς, ἐνίσχυσαν εἰς αὐτοὺς τὸ ἐν τῇ γενέσει του εὑρισκόμενον συναίσθημα τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως καὶ σκέψεως τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῶν ψυχῶν. Τοῦρκος σημαίνων καὶ πρόκριτος, εἰς σχετικὴν συνομιλίαν μοῦ ἔλεγε τὰ ἑξῆς χαριτωμένα μὲ τὴν συνήθη εἰς αὐτοὺς ὡραίαν κρίσιν εἰς μερικὰ πράγματα: «Μᾶς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμε πῶς κατορθώνουμε νὰ βγαίνωμε ἀπὸ τοὺς αὐστηρούς μας κανόνας, πῶς κατορθώνουμε νὰ καταργοῦμε σιγά-σιγὰ ρητὰς ἐπιταγὰς τοῦ προφήτου μας μὴ ἐξαναγκαζόμενοι ὑπὸ οὐδεμιᾶς βίας, ἀλλὰ ὑπείκοντες εἰς μίαν αὐτόματον ἐξεγερτικὴν δύναμιν μέσα μας, ἡ ὁποία μᾶς καθοδηγεῖ ἀσυναισθήτως. Βγάζομε τὸ φέσι μας διὰ παντός, τὴν στιγμὴ ποὺ ἐθεωρεῖτο ἁμάρτημα ἐὰν ἐγύμνωνε κανεὶς τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ σκουπίσῃ τὸν ἱδρῶτα. Πετοῦμε τὸν φερετζὲ τῶν γυναικῶν μας γιὰ τὸ παραμικρὸ ἄνοιγμα τοῦ ὁποίου ἐβλέπομεν ἄλλοτε κλειόμενον τὸν ἐπουράνιον παράδεισον εἰς τὴν ἄθλιαν μας ὕπαρξιν. Παίρνομε τὰ συστήματά σας, τὰ ἔθιμά σας ἀβιάστως, ἐνστερνιζόμενοι τὸν τρόπο τῆς ζωῆς σας ἀκόπως, σᾶς ἀκολουθοῦμε βῆμα πρὸς βῆμα».

*
* *

[illegible] ὑφῆς ὁμολογία, ἡ ὁποία

εἶνε ἀμφίβολον ὅτι στεντορείως θὰ διεκηρύσσετο ἐὰν τὰ στόματα δὲν ἐφιμοῦντο ὑπὸ τῆς ἰσχυροδυνάμου προπαγάνδας ἐπιτασσούσης σιγὴν καὶ ἀκρισίαν. Πόσον τὰ ὠργανωμένα αὐτὰ ὑπὸ κακῶν κυβερνήσεων συστήματα κακῶς ἐξυπηρετοῦσι τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν. *Πόσον* εἶνε διαλυτικὰ τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἐν ὁμονοίᾳ συμβιώσεως τῶν διαφόρων στοιχείων τῆς δυσμοίρου βαλκανικῆς χώρας, ἡ ὁποία ἐκ τούτου καὶ μόνου κατήντησε νὰ ὑπενδυθῇ τὴν διαρκῆ ὑπόστασιν ἑνὸς ἀσβέστου σπινθῆρος ἀπειλοῦντος διὰ τῆς μοιραίας ἐκτοξεύσεώς του τὴν εἰρήνην τῆς γῆς. Ἕλληνες, Βούλγαροι, Τοῦρκοι τῆς Θράκης, ἀποκαμωμένοι ἀπὸ τὰς συμφορὰς τοῦ πολέμου, μὲ ἀνοχὴν κατ' ἀρχάς, μὲ εὐχαρίστησιν κατόπιν, ἐδέχθησαν τὸ καθορισθὲν καθεστώς, καὶ θέσαντες ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν προστασίαν καὶ στοργήν του, δὲν ἀπέβλεψαν εἰς οὐδὲν ἄλλο εἰ μὴ εἰς τὴν ἀτομικὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν ἐν εἰρηνικῇ συμβιώσει ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον. Αὐτὴ ἀκόμη ἡ προσφυγικὴ ἐγκατάστασις, μὴ δυναμένη νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐκ τοῦ φυσικωτάτου λόγου τοῦ ἀδιαχωρήτου σχετικὴν πιεστικὴν ἐπενέργειαν, δὲν κατώρθωσε νὰ μειώσῃ τὴν ἐπικρατήσασαν ἐκ μέρους ὅλων διάθεσιν τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἐν γαλήνῃ κατανομῆς τῶν πάντων.

*
* *

Ἀλλὰ αἱ [illegible] τὴν ἠρεμίαν ψυχαὶ δὲν ἀφίενται ἐλεύθεραι εἰς τὰς ὁρμεμφύτους τάσεις των. Ὑπονομεύονται, ὑποδαυλίζονται ἀπὸ τὰς προπαγάνδας καὶ τὰς ὀργανώσεις. Ἔχει τὸν λόγον ἡ πειθὼ καὶ ἡ ρητορεία. Τὰ δύο συναρπαστικὰ στοιχεῖα. Ὁ ἐθνικισμός, ὁ πατριωτισμός, τὰ ὑψηλὰ [illegible], ἐπισείονται ὡς φάσματα ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων καὶ οὐαὶ τοῖς παρακούουσι. Κύπτουσιν αἱ ψυχαὶ ὑπὸ τὴν ἱερὰν ἀπειλήν, καὶ ἡ ἔξαψις, ὁ φανατισμός, τὸ πάθος, ἡ καχυποψία [illegible] τὰ [illegible] αἰσθήματα καὶ μετ' ὀλίγον κυριαρχοῦσι. Ἡ ἡσυχία ἀπέπτη.

Τὴν [illegible] αὐτὴν ἐπήρειαν ὑπέστησαν καὶ ὑφίστανται ἐκτὸς τῶν Τούρκων καὶ οἱ Βούλγαροι. Ἐδῶ ζητήσατε τὸν κόμβον τῆς πολυθρυλλήτου πιέσεως τῆς βουλγαρικῆς μειονότητος. Ἡ βουλγαρικὴ μειονότης, ὅση ἀπετελεῖτο ἀπὸ φιλήσυχα καὶ νομοταγῆ στοιχεῖα, ἀπήλαυσε ὅλων τῶν προνομίων τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλλὰς ἐπεδαψίλευσεν εἰς ὅλας τὰς ξένας φυλὰς καὶ μὲ ἄκραν εὐχαρίστησιν θὰ ἐδέχετο νὰ συνεχίσῃ τὴν ἤρεμον ζωήν της ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν καθεστώς. Ἀλλὰ ἦσαν πολλὰ τὰ ζιζάνια ἀνάμεσα στοὺς ἁγνοὺς πληθυσμούς.

Μέσα εἰς τὴν ὁλότητα τῶν δέκα ἑπτάμισυ χιλιάδων Βουλγάρων τῆς Δυτικῆς Θράκης ξεχώρισαν ἀμέσως οἱ ἓξ χιλιάδες ἀκτήμονες ποὺ βιάσθηκαν νὰ ἀναχωρήσουν γιὰ νὰ προφτάσουν νὰ καταλάβουν νομίμως ἢ βίᾳ κτήματα ἑλληνικὰ εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἡ πρώτη ὤθησις γιὰ τὴν μετανάστευσιν ἰδόθη. Ἐκ τῶν λοιπῶν, μερικοὶ δηλητηριασθέντες ἀπὸ τὴν προπαγανδιστικὴν διδαχὴν δὲν ἐδίστασαν νὰ ἐκτραπῶσιν εἰς πράξεις ἐκδηλούσας τάσεις ἐπαναστατικὰς ἢ ἀντιδραστικάς. Καὶ ἠνάγκασαν τὴν Κυβέρνησιν νὰ λάβῃ μέτρα ὑπεραμυντικὰ τῆς ἀσφαλείας της διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως αὐτῶν εἰς Παλαιὰν Ἑλλάδα. Ἀλλ' αὐτὸ ἀπήχησεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μὲ χρῶμα διωγμοῦ. Ἰδοὺ ἡ ἐπιτυχία τῆς προπαγάνδας. Ἀβλαβὴς μὲν διὰ τὸ ἑλληνικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὅλας τὰς δικαιολογίας νὰ ἐπιδείξῃ αὐστηρότητα, ἐπιζημία ὅμως διὰ τοὺς βουλγαρικοὺς πληθυσμούς, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὴν τροπὴν αὐτὴν τῶν πραγμάτων, συνησθάνθησαν τὸ ἀδύνατον τῆς εἰρηνικῆς διαβιώσεως ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας πλήρους δυσπιστίας. Αἱ αὐστηραὶ ἐνέργειαι τοῦ κράτους, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἐστηρίζοντο εἰς τὸ δίκαιον, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ αὐξήσουν τὸ φυλετικὸν μῖσος. Καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν εἰς τοὺς βουλγαρικοὺς πληθυσμούς, τοὺς ἀνικάνους πρὸς ὑψηλοτέραν διανόησιν, τοὺς ἀντιλαμβανομένους τὴν ἑλληνικὴν ὑπεροχὴν ὡς ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν μέριμναν πρὸς περιφρούρησιν τῶν κρατικῶν συμφερόντων ὡς ἄγριον σωβινισμόν, ἡ ἔντασις τοῦ μίσους μὴ δυναμένη νὰ ἐκσπάσῃ εἰς αἱμοχαρεῖς ἐκδικήσεις, ἐχρησίμευσε μαζὺ μὲ τὰ τόσα ἄλλα ὡς αἰτία φυγῆς καὶ ἀπομακρύνσεως. Οὐδὲν φυσικώτερον τῆς ὑποχωρήσεως αὐτῆς. Καὶ οὐδὲν ψευδέστερον τοῦ χαρακτηρισμοῦ τὸν ὁποῖον ἡ ἔντεχνος ἐργασία τῆς προπαγάνδας προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτήν, ἐξαγγέλλουσα βιαιότητας καὶ πιέσεις. Ἡ Ἑλλὰς ἐσυνείθισε νὰ δίδῃ ἐξετάσεις. Ὁρίστε: κύριοι ἀκροαταὶ καὶ θεαταί. Οὐδεὶς θὰ εἶνε ἀπηνέστερος ἑνὸς Νεκλάρα γιὰ νὰ διστάσῃ νὰ βεβαιώσῃ τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἐξυψώσῃ ἐπαξίως τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν.

Κ. ΣΝΩΚ

εκ Ξάνθης

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΑΤΙΜΗΣΕΩΝ

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε χθὲς ὅπως κληθῶσι πάντες οἱ παραγωγοὶ καὶ ἔμποροι χονδρικῆς πωλήσεως ἐγχωρίου τυροῦ (λευκοῦ φέτα, κασέρι καὶ κεφαλοτῦρι) νὰ δηλώσῃ ἕκαστος τὴν κατεχομένην ὑπ' αὐτ[οῦ] ποσότητα, τὸν τόπον καὶ τὴν ἀποθή[κην] ἐν ᾗ εὑρίσκεται ἐναποθηκευμένος. [...] φως πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Ἐ[...] καὶ ἐντὸς 5 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς [...] μερίδων δημοσιεύσεως τῆς [...] κλήσεως. Ἡ Ἐπιτροπὴ [...] ραγωγοὺς καὶ ἐμπόρ[...] σεως ξυλανθράκων [...] νὰ θέσωσι τὰ 2[...] κατεχομένης [...] ἐν τῇ παρ[...] νίκης κα[...] τῆς Ἀ[...]

Ἡ [...] ὁρί[...]

Ε: ...ΧΟΣ — ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 18 Σεπτεμβρίου 1925

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΥΤ. ΘΡΑΚΗΝ

Η ΣΦΥΖΟΥΣΑ ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΞΑΝΘΗΝ

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

Σκηνὲς ἀπὸ τὸ τραῖνο.—Στὰ κράσπεδα τῆς Ροδόπης.—Τὸ σθένος τοῦ λαοῦ.—Φιλελεύθερον πνεῦμα ἀπὸ τῶν τουρκικῶν χρόνων — Ἡ δίωξις Βουλγάρου ἀρχιεπισκόπου διὰ διαδηλώσεως.—Ἀθρόα ἐπάνοδος.

ΠΑΡΑ ΤΑ ΡΑΘΥΜΑ ΝΕΡΑ ΤΟΥ ΝΕΣΤΟΥ

ΜΕΛΕΤΗ ΥΠΟ Κ. ΣΝΩΚ

Α΄.

Ἡ σιδηροδρομικὴ Θεσ)νίκης—Κων)πόλεως διερχομένη τὴν ἐπὶ τοῦ Νέστου μεγάλην γέφυραν, ἀφίνει τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Θράκης. Ἀνέκαθεν ἐκεῖνα ἐθεωροῦντο τὰ χωριστικὰ τῶν δύο ἐπαρχιῶν σύνορα. Καὶ ἀρχίζει ἡ θαυμασία σκηνογραφικὴ ἐκδίπλωσις τῶν καταφύτων πλαγιῶν ὑπερυψήλων ὀρέων εἰς τὸ μέσον τῶν ὁποίων κυλᾷ τὰ ράθυμα νερά του ὁ Νέστος, ἄλλοτε ἁπλούμενος εἰς πλάτος μέγα καὶ ἀλλαχοῦ στενούμενος εἰς σημεῖον ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι θὰ τὸ ὑπερπηδήσῃ δι' ἑνὸς ἅλματος. Τὸ ὡραῖον θέαμα χάνεται ξαφνικὰ μέσα στὸ σκοτάδι μιᾶς σήραγγος καὶ ξαναφαίνεται ὕστερα ἀπὸ λίγο εἰς ἄλλην φάσιν, καὶ πάλιν ξαναχάνεται γιὰ νὰ ξαναφανῇ, τριάντα ἕξη ὅλες φορὲς ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς Ὀξιλάρ. Ἐκεῖ ὁ ποταμὸς στρέφεται πρὸς τὰ κάτω γιὰ νὰ ἀρδεύσῃ τὰς ἐκτεταμμένας περιφερείας τοῦ Σαρῆ Σαμπὰν καὶ νὰ χυθῇ μέσα στὴ θάλασσα.

Τὸ τραῖνο ξεκινᾷ γιὰ τὴν Ξάνθη.

Σφύζει ἡ ἐργασία

Ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ σπαρταριστὴ παρουσιάζουν τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς τοῦ τόπου εἶναι τὸ πλῆθος ποῦ πλημμυρίζει ὅλους τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς τῆς Θράκης καὶ ἡ μεγάλη κίνησις φορτοεκφορτώσεων. Αὐτὸς ὁ κόσμος ὅλος εἰς τοὺς σταθμοὺς δὲν κατεβαίνει ἀπὸ συνήθειαν, οὔτε ἀπὸ χασομερικὴν ἀνάγκην. Εἶναι ὤθησις ὑψηλοτέρας ἐννοίας. Εἶναι ἐπιβεβλημένος ὅρος τὸν ὁποῖον θέτει ἡ ἐργασία. Ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι ἐμπορικός. Καὶ ἄλλοι μὲν κατέρχονται γιὰ νὰ ταξειδεύσουν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Θράκης, ἄλλοι δὲ ἵνα ὑποδεχθοῦν συναδέλφους των ἐμπόρους ἐκ Θεσ)νίκης καὶ Μακεδονίας. Καὶ ἀναστενάζει ὁ κόσμος ὁ ταξειδεύων μὲ τὸ πλῆθος τῶν σταθμῶν καὶ εἶναι χαρὰ γιὰ τὰ μάτια ἡ κίνησις αὐτὴ τοῦ συνωθουμένου καὶ ἐν ὅλῳ συναλλασομένου κόσμου μέχρις ὅταν τὰ τρία κτυπήματα τοῦ κώδωνος χαλάσουν τὴν κατάστασιν καὶ ὡς διὰ μαγείας ἀνοίξουν μεγάλα κενὰ σ' τὴν πυκνὴ μυρμηκιὰ καὶ σὲ λίγο τὴν διαλύσουν πέρα πέρα.

Ἡ φιλάρεσκος Ξάνθη

Ἡ Ξάνθη. Ἡ πρώτη πόλις τῆς Θράκης. Ἐπὶ Τουρκίας ἦτο ἡ πρώτη ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ πλούτου, τῆς παραγωγῆς τοῦ εὐγενοῦς καπνοῦ καὶ τῆς μεγάλης κυοιαρχίας τῶν τσιφλικούχων. Ἀπέραντοι γαῖαι, σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ περιοχή της ἕως κάτω σ' τὴ θάλασσα ἀνῆκε σὲ πασάδες καὶ βέηδες. Σήμερον αὐτὸ τὸ τελευταῖο ἐκλείπει. Τὰ τσιφλίκια ἀγοράσθηκαν, ἄλλα ἀπαλλοτριώθηκαν ἢ ὑπὸ τὴν χέρσον κατάστασιν κρυπτομένη γονιμότης των ἀπεκαλύφθη καὶ ἡ δίκελλα ἐκτελεῖ τὸ καθῆκον της.

Εἶνε φιλάρεσκως τοποθετημένη ἡ πόλις κάτω σ' τὰ κράσπεδα μιᾶς ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας ὀροσειρὰς τῆς Ροδόπης. Ἡ ὄψις της, εἰς τὸν διερχόμενον διὰ τῆς ἁμαξοστοιχίας εἶναι πανοραματική!

Μεγάλη πόλις ἀνέκαθεν, σήμερον εἶνε τριπλασιασμένη μὲ τὴν προσφυγικὴν ἐγκατάστασιν. Ὁλόγυρά της, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν περιστοιχίζουν, σὰν τὴν πλουσίαν νύμφη αἱ θαλαμηπόλοι της, τὰ φημισμένα χωριὰ τοῦ Γιακά, Κὲρ ἠτλὲρ, Μουρσαλ, Κουγιοὺν-Κιοΐ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποσπογγίζεται ὁ αἰθέρας τοῦ καπνοῦ ἡ εὐγενεστέρα μορφὴ τοῦ προϊόντος αὐτοῦ, καὶ μπαίνει μέσα σ' τὰ ἐργοστάσια καὶ μαγαζιά της γιὰ νὰ ἐπεξεργασθῇ, νὰ χωρισθῇ κατὰ φύλλα καὶ κατὰ ποιότητας, καὶ ἔτσι μὲ ἐκλεκτικὴ καὶ λεπτὴ ἐργασία σὲ καλλιτεχνικὲς χρυσὲς σειρές, δεματοποιηθῇ καὶ λάβῃ τὴν κατεύθυνσιν τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀμερικῆς.

Προσφυγικὴ καλλιτεχνία

Οἱ προσφυγικοὶ ἀστικοὶ συνοικισμοὶ ποὺ ἀποτελοῦν ἐπέκτασιν τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὰ δύο μέρη, εἶναι μία σοβαρὰ προσθήκη εἰς τὴν οἰκοδομικὴν ρύθμισιν τῆς πόλεως. Ἂς μὴ φαντασθῇ κανείς, ὅτι οἱ συνοικισμοὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ κοινὰ προσφυγικὰ βασκίτια τῶν 8 ἢ 10 χιλιάδων δραχμῶν. Ὄχι. Οἱ ἐγκατασταθέντες ἐδῶ πρόσφυγες συνέβαλον ὅπως ὁ καθεὶς μπόρεσε γιὰ νὰ παρουσιάσουν σπίτια καλά, ἐφάμιλλα τῶν τῆς πόλεως καὶ τὸ κατώρθωσαν. Τὸ καθένα ἀπὸ τὰ κομψὰ αὐτὰ σπιτάκια ἔχει ἀξίαν ἄνω τῶν 60 ἢ 70 χιλιάδων δραχμῶν καὶ ἡ ὡραία των κατασκευὴ μέσα εἰς τὴν ρυμοτομημένην περιοχὴν ἀποτελεῖ ἀληθὲς ἐξωραΐσμα διὰ τὴν πόλιν ὅλην.

Κατὰ μῆκος τῆς πρὸς τὴν πόλιν ὁδοῦ πελώρια κτίρια ἰδιορρύθμου κατασκευῆς ὑψοῦνται. Εἶναι αἱ μεγάλαι ἀποθῆκαι, τὰ κοινῶς μαγαζιά, ὅπου γίνεται ἡ ἐπεξεργασία καὶ ἡ ἐναποθήκευσις τῶν καπνῶν. Σ' τὴν ὥρα τοῦ σχολάσματος δὲν εὑρίσκει κανεὶς θέσιν γιὰ νὰ περάσῃ ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δρόμους τῶν μαγαζιῶν. Ἕνας βόμβος ἀδιάκοπος ἀπὸ τὶς ὁμιλίες, τὸν ὁποῖον διακόπτουν διαρκῶς ρουκέττες ἀπὸ γέλοια διάφορα, βαρειὰ καὶ χονδρὰ τῶν ἀνδρῶν, ἀργυρόηχα τῶν κοριτσιῶν, κυριαρχεῖ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς μακρᾶς ἀρτηρίας ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν τοῦ Διοικητηρίου. Ἐκεῖ μία διαποίκιλσις τῆς μονοτονίας τοῦ θορύβου γίνεται ἀπὸ τὰ σφυρίγματα καὶ τὰς φωνὰς τῶν αὐτοκινήτων καὶ τῶν ἁμαξῶν, τῆς ἄλλης αὐτῆς ζωῆς, τῆς ἀστικῆς, ποὺ εἶναι αὐτόχρημα αὐστηρά· ἀνάλογος πρὸς τὴν καπνεργατικὴν τοιαύτην. Ὅσῳ προχωρεῖ ἡ ὥρα, τὸ σκόρπισμα τοῦ ἐργάτου εἰς τὰς διαφόρους παρόδους συντελεῖται, ὁ θόρυβος παύει γιὰ νὰ δώσῃ τόπο στὸν ἄλλον, τῆς νυκτός, τῶν προδειπνίων ὡρῶν, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ κέντρα, καφενεῖα, ἑστιατόρια, ζαχαροπλαστεῖα, οὐζοπωλεῖα, βρίθουν ἀπὸ κόσμον πάσης τάξεως, ζητοῦντα παντοιοτρόπως νὰ δαπανήσῃ τὸ πλούσιο ἡμερομίσθιό του ἢ τὸ ἐξωγκωμένο μηνιαῖο του.

Τουρκικὰ χρόνια

Ἡ Ξάνθη ἦτον ἀπὸ τὰς πόλεις ποῦ καὶ ἐπὶ Τουρκίας ἀκόμη διατηροῦσε μερικὰ προνόμια σ' τὴν ἐλευθερία, καὶ πολεμοῦσε μὲ τὶς ὡραῖες ἐκεῖνες καὶ περήφανες ὁρμὲς ποῦ καὶ στοὺς Τούρκους ἄρεσαν τὸν ἀπόλυτο δεσποτισμό. Εἰς αὐτὸ ἀδιαφιλονικήτως συντελοῦσε τὸ χρῆμά της. Τὸ προνομιοῦχον ἔδαφός της ποῦ γεννοῦσε τὸ παγκόσμιου φήμης προϊὸν καὶ μάζευε τὸν χρυσὸν κατὰ τόννους, τὴν καθιστοῦσε δεσπότην σ' τὰ μάτια τῶν ἀποστελλομένων κατὰ καιροὺς Διοικητῶν, τῶν ὁποίων ἄλλως τε ἡ διαρκῶς ἐν εὐωδίᾳ μέθη ἐκ τῶν λαμπρῶν σιγαρέττων εὑρισκομένη διάνοια καὶ ἡ ἐκ παχυλῶν κρυφίων ἐπιμισθίων εὐαρέστως διατιθεμένη ψυχὴ τῶν πολὺ ὀλίγον ζητοῦσαν νὰ σκοτισθοῦν μὲ ζητήματα διοικήσεως ἢ ἀκριβοδικαίας ἐπιβολῆς τῶν νόμων. Καὶ ὅταν ὁ Τοῦρκος παρατηροῦσε ὅτι ὁ νόμος δι' αὐτὸν δὲν εἶχε ἐξαιρετικότητα καὶ ὅτι εὐνοοῦσε ἐξ ἴσου ἢ καὶ περισσότερο ἀκόμη τὸν Γκιαούρη, τότε φυσικῶς ὑπεδουλοῦτο καὶ εἰργάζετο ραθύμως μὲν ἀλλ' ἀδιακόπως γι' αὐτόν. Εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων κεφαλαιούχων οἱ ὁποῖοι κατεῖχον τότε τὴν ἀνωτάτην ἰσχὺν εὑρίσκετο ὅλον τὸ εὖ ζῆν τῆς πόλεως. Οἱ πασάδες καὶ οἱ βέηδες προσπαθοῦσαν νὰ εἶνε μαζύ τους φιλικώτατα συνδεδεμένοι διότι μέσον αὐτῶν θὰ ἔκαμναν αὐτοὶ τὰς τεραστίας πωλήσεις των, καὶ ὁ λαμπρὸς αὐτὸς συνδυασμὸς ἦτον ἡ διοικοῦσα ἀρχή, τὸ ρυθμιστικὸν συμβούλιον, ἡ ἀνωτέρα δικαιοσύνη. Οἱ τοιοῦτοι δεσμοὶ δὲν ἀπέλειπον καὶ ἀπὸ τὴν ἐν γένει διαβίωσιν Τούρκων καὶ Ἑλλήνων εἰς ὅλην τὴν τότε μεγάλην ἔκτασιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἀλλὰ δὲν περιεβάλλοντο μὲ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δύναμιν τῶν τοιούτων τῆς Ξάνθης, τοὺς ὁποίους ἐρρύθμιζε τὸ χρῆμα. Ἡ δὲ ὑποβοήθησις αὐτὴ τῆς φυσικῆς ζωηρότητος τῶν Ξανθίων ἔγινεν αἰτία σπουδαιοτάτων ἐθνικῶν ἐπιτυχιῶν τῆς τότε ἐποχῆς, ὅπως ἦσαν αἱ ἐπανειλημμέναι ἀκυρώσεις σουλτανικῶν ἰραδέδων περὶ ἐγκαθιδρύσεως Βουλγάρου ἀρχιεπισκόπου ἐν τῇ πόλει, καὶ ἡ διὰ θορυβώδους διαδηλώσεως ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ ἐκδίωξις ἑνὸς τοιούτου κατορθώσαντος νὰ διορισθῇ δι' αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου καὶ ἐλθόντος νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν του. Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἐσημειοῦντο παρόμοιαι τολμηραὶ ἐξεγέρσεις καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἀνοχὴ τῶν ἀρχῶν εἰς τοιαύτην μίαν κατάστασιν ἐπετυγχάνετο μόνον διὰ τοῦ χρήματος.

Χαλύβδινον ἠθικὸν

Τὰ πολύτιμα ταῦτα ἔνστικτα δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ καρποφορήσουν ὅταν θὰ ἐσπείροντο εἰς καλὸν ἔδαφος, ἐστερημένον τῶν παρασίτων, τὰ ὁποῖα παρεκώλυον τὴν ἀνάπτυξιν. Οἱ κινδυνισμοί, ἡ ἀγρία θύελλα τοῦ πολέμου, αἱ διάφοροι μεταπτώσεις τῶν πληθυσμῶν εἰς διάφορα καθεστῶτα ἐκράτυναν καὶ ἰσχυροποίησαν τὸ χαλύβδινον ἠθικὸν τῶν Ξανθίων οἱ ὁποῖοι ὅταν ὁ καιρὸς ἦλθε σύσσωμοι ἔτρεξαν ἀπὸ τὰ διάφορα σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα τοὺς ἐσκόρπισεν ἡ λαῖλαψ διὰ νὰ ἀνασυστήσουν τὴν ἐξαιρετικὴν ἐκείνην κοινωνικὴν ὁλότητα, μὲ τὴν μοναδικῶς ὡραίαν ἔκφρασιν τῆς ζωῆς. Δὲν ἦλθαν ὅλοι. Πολλοὶ ἀπέθαναν. Οἱ κεφαλαιοῦχοι εὐνοηθέντες ὑπὸ τῶν τυχῶν τοῦ πολέμου καὶ καταστάντες πολυεκατομμυριοῦχοι ἀπηξίωσαν οἱ πλεῖστοι νὰ καταδικάσωσι τὴν ἀριστοκρατικήν των ὑπόστασιν εἰς τὴν ζωὴν ἐπαρχιακῆς πόλεως. Ἐπισκέπτονται μόνον τὰς ἀποθήκας των κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐπεξεργασίας καὶ λαμβάνουν γνῶσιν τῆς πορείας τῶν ἐργασιῶν ἀφ' ὑψηλοῦ.

... εἰς ἐμὲ τὸ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ